

مبانی و مرزهای حکمرانی مشورتی

جان اس. درایزک

www.ketab.ir

ترجمه

وحید موسوی داور

- سرشناسه : درایزک، جان اس، ۱۹۵۳ - Dryzek, John S.
- عنوان و نام پدیدآور : مبانی و مرزهای حکمرانی مشورتی / جان اس. درایزک؛ [با همکاری زیمون نیمایر]؛ ترجمه وحید موسوی‌داور.
- مشخصات نشر : تهران: شیرازه کتاب ما، ۱۴۰۱.
- مشخصات ظاهری : ۳۴۱ ص.: جدول، نمودار.
- فروست : مجموعه مفاهیم علوم اجتماعی؛ ۳۶.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۸۹-۹۴-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : عنوان اصلی: Foundations and Frontiers of Deliberative Governance
- یادداشت : ۲۰۱۰.
- یادداشت : کتابنامه: ص. ۳۱۷ - ۳۳۶.
- یادداشت : نمایه.
- موضوع : دموکراسی مشورتی Deliberative Democracy
- شناسه افزوده : نیمایر، سیمون Niemeyer, Simon
- شناسه افزوده : موسوی‌داور، وحید، ۱۳۵۹ - مترجم
- رده بندی کنگره : JC۴۳۳
- رده بندی دیویی : ۸۳۲۱
- شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۱۷۴۴۴

مبانی و مرزهای حکمرانی مشورتی

نویسنده: جان اس. درایزک

مترجم: وحید موسوی‌داور

انتشارات: شیرازه کتاب ما

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

چاپ اول: اردیبهشت ۱۴۰۱

چاپ: پردیس دانش

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تهران، صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۱۱۱

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۰۹۳۶-۹۵۰۰۱۸۲

سایت: www.shirazehketab.com

فهرست مطالب

یادداشت دبیر مجموعه ۷

بخش اول: مقدمه

فصل اول: رویکردهای مشورتی ۱۳

بخش دوم: مبانی

فصل دوم: مشروعیت ۳۹

فصل سوم: نمایندگی ۷۱

فصل چهارم: ارتباطات و خطابه ۱۰۷

فصل پنجم: کثرت‌گرایی و فراجماع ۱۳۷

بخش سوم: مرزها

فصل ششم: شبکه‌های حکمرانی ۱۸۵

فصل هفتم: دموکراسی‌سازی در دولت‌های اقتدارگرا ۲۰۹

فصل هشتم: خرده‌مردم‌ها و پیامدهای کلان آنها ۲۳۹

فصل نهم: سیاست جهانی ۲۷۳

بخش چهارم: نتیجه‌گیری

فصل دهم: مبانی یکپارچه و مرزهای طولانی ۳۰۵

منابع و مآخذ ۳۱۷

فهرست اعلام ۳۳۷

یادداشت دبیر مجموعه

رویکرد مشورتی به حکمرانی در کل، و به دموکراسی به‌طور اخص، یکی از آخرین تکاپوهای نظریه‌پردازان علوم سیاسی است برای برطرف نمودن کاستی‌های حکومت‌های دموکراتیک. رشته تلاش و تکاپوهایی که با جان لاک در این زمینه آغاز شد. مفهوم «دموکراسی نمایندگی» جان لاک پاسخی بود به انتقاد آن دسته از متفکران عصر روشنگری همچون منتسکیو و روسو که نسبت به کارآمدی دموکراسی تردید داشتند و علیرغم پذیرش شایستگی‌هایش، دوام آن را فقط در سرزمین‌های کوچک ممکن می‌دانستند. صورتبندی دموکراسی همچون دموکراسی نمایندگی، این نظام را به یک نظام سیاسی قابل تأسیس در سطحی ملی تبدیل کرد و با اینهمه، مباحث مختلفی هم در مورد چگونگی حفظ ثبات در چنین نظامی و هم در مورد مشروعیت تصمیمات اتخاذشده در چارچوب آن، باقی ماندند که راه‌حل‌های نظری و عملی خاص خود را طلب می‌کردند. نگرانی‌های هیوم و دیگر تجربه‌گرایان از توان بالقوه چنین نظامی در طرد سنت سیاسی از فضای عمومی، از طریق تأسیس مجلس اعیان یا مجلس سنا برطرف شد و انتقاد کانت که ادعای همگانگی این نظام را در تضاد با واقعیت متکثر جامعه به‌شمار می‌آورد و در نتیجه آن را در تضاد با آزادی می‌دانست، پاسخش را در لزوم اتکای حکومت‌های دموکراتیک به یک قانون اساسی و التزام این حکومت‌ها به رعایت حقوق بشر گرفت. در ادوار مختلف، تلاش و تکاپو برای به‌رسمیت شناختن استقلال جامعه

مدنی، پذیرش حق تشکلیابی سیاسی در کنار تشکلهای صنفی، برپایی نهادهای سه‌جانبه‌گرا و دیگر تدابیری از این دست برای برطرف نمودن نارسایی‌های دموکراسی نمایندگی، نه فقط ثبات حکومت‌های دموکراتیک را تضمین کردند، بلکه امکانات گسترده‌ای را نیز در اختیار قرار دادند تا آنها بتوانند از آزادی و عدالت محافظت نمایند. با اینهمه، تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی‌ای که در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ آشکار شدند - طرح مطالبات خرده‌فرهنگ‌ها، کمرنگ‌شدن همبستگی‌های شغلی، تحکیم سازوکارهای بازار و جهانی شدن روزافزون اقتصادی - بار دیگر متفکران سیاسی را به بازبینی و بازاندیشی در مورد کاستی‌های چنین نظام‌هایی فراخواندند. مبحث دموکراسی مشورتی حاصل این بازبینی و بازاندیشی است.

ارسطو مشورت را دارای چنان شایستگی‌ای می‌داند که در کتاب سیاست، مشورت فرد با هم‌تایان خود را مشخصه شهروندی به‌شمار می‌آورد و در میان پایه‌گذاران نظام‌های نمایندگی مدرن، بدون تردید فضل تقدم در قائل بودن به فرزاندگی مشورت، به بنیانگذاران نظام پارلمانی یعنی فدرالیست‌های آمریکایی بازمی‌گردد و به‌ویژه به جیمز مدیسون که همبست نظام پارلمانی را در آن می‌دید که با گشودن باب مشورت، این امکان را به وجود می‌آورد که حکومت توسط گرایش‌های معتدل و سنجیده جامعه هدایت شود. با اینهمه، مباحث جدید در مورد مشورت که گشایش آنها را مدیون یورگن هابرماس در آغاز دهه ۱۹۶۰ و جان رالز در آغاز دهه ۱۹۷۰ هستیم، حول مفهوم اساسی مشروعیت در نظام‌های دموکراتیک شکل گرفتند و در اوایل دهه ۱۹۸۰ - از جمله توسط نویسنده کتاب حاضر - به مبحثی گسترده در حوزه علوم سیاسی تبدیل شدند.

برای تمامی نظریه‌پردازان دموکراسی روشن است که هر نظریه‌ای در این حوزه ملزم به رویارویی با این موضوع اساسی است که به چه شیوه‌ای می‌توان اتخاذ تصمیمات سیاسی جمعی را از نظر اخلاقی توجیه کرد. محدود کردن این توجیه اخلاقی به رأی شهروندان در انتخابات - هر چند سالم و رقابتی و ادواری - نمی‌تواند یگانه پاسخ به این پرسش باشد. زیرا دست‌کم آن است که باید مطمئن شد که اعطاکنندگان مشروعیت باید خود بر این باور باشند که این شیوه اعطای

مشروعیت، اخلاقی است، می‌بایست آن را آزادانه انجام دهند و نه از سر اجبار و نهایتاً با آگاهی به این کار دست بزنند. به این اعتبار، صحت اخلاقی، صلاحیت یا توانمندی تصمیم‌گیری، آزادی و شفافیت، همگی در زمره ویژگی‌های مردمی هستند که به حکومت‌های دموکراتیک مشروعیت می‌بخشند. پیش‌شرط‌هایی که همانطور که یادآوری شد نمی‌توان برقراری آنها را به برگزاری انتخابات و گزینش نمایندگان سیاسی محدود کرد.

نظریه‌پردازان دموکراسی مشورتی بر این باور هستند که رویکرد مشورتی قابل‌دفاع‌ترین رویکرد برای حل این معضل است زیرا مبین فضایی است گشوده به روی ارزش‌هایی اخلاقی که توسط طیف گسترده‌ای از نظریات تبیین می‌شوند. اصل اساسی این نظریه آن است که شهروندان یا نمایندگان آنها باید متقابلاً بتوانند حقانیت قوانینی را که به یکدیگر تحمیل می‌کنند از طریق ارائه دلیل در روندی پیوسته و پایدار اثبات نمایند. اصول حاکم بر این روندها هم از نظر اخلاقی و هم از نظر سیاسی مقطعی هستند و از این رو امکان ادامه حیات عدم توافقات اخلاقی در مورد قوانین، سیاست‌های اتخاذ شده و نهادهای موجود را تضمین می‌کنند و در عین حال، امکان توافق اخلاقی در این موارد را نیز فراهم می‌آورند.

مدعای نویسنده کتاب حاضر که از سال‌های آغازین دهه ۱۹۸۰ در زمره شناخته‌شده‌ترین نظریه‌پردازان دموکراسی مشورتی و حکمرانی مشورتی به‌شمار می‌آید، آن است که این رویکرد علاوه بر توانایی‌های نامبرده از دو فضیلت دیگر نیز می‌تواند برخوردار باشد: اولاً می‌تواند همچون نظریه ناظر بر دموکراسی‌سازی یا گذار به دموکراسی به‌کار گرفته شود؛ و دوم می‌تواند به تقویت دموکراسی در روابط بین‌الملل که در آن، کشورها از قدرت و اقتدار نابرابر برخوردارند نیز یاری رساند.

مراد ثقفی